ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

15. července 2010 *

Ve věci C-256/09,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článků 68 ES a 234 ES, podaná rozhodnutím Bundesgerichtshof (Německo) ze dne 10. června 2009, došlým Soudnímu dvoru dne 10. července 2009, v řízení

Bianca Purrucker

proti

Guillermu Vallés Pérezovi,

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení J. N. Cunha Rodrigues, předseda senátu, P. Lindh, A. Rosas (zpravodaj), U. Lõhmus a A. Arabadžev, soudci,

* Jednací jazyk: němčina.

generální advokátka: E. Sharpston,
vedoucí soudní kanceláře: K. Malacek, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 17. března 2010,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za B. Purrucker B. Steinacker, Rechtsanwältin,

– za německou vládu J. Möllerem a J. Kemper, jako zmocněnci,

– za českou vládu M. Smolkem, jako zmocněncem,

– za španělskou vládu J. López-Medel Básconesem, jako zmocněncem,

– za italskou vládu G. Palmieri, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s G. Russo, avvocato dello Statto,

– za maďarskou vládu R. Somssich a K. Szíjjártó, jakož i S. Boreczkim, jako zmocněnci,

– za portugalskou vládu L. Inez Fernandesem, jako zmocněncem,

– za vládu Spojeného království H. Walker, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s K. Smith, barrister,

– za Evropskou komisi A.-M. Rouchaud-Joët a S. Grünheid, jako zmocněnkyněmi,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 20. května 2010,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. L 338, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 243).

2 Tato žádost byla předložena v rámci řízení o opravném prostředku k Bundesgerichtshof podaném B. Purrucker, matkou dětí Merlína a Samiry Purrucker, proti rozhodnutí Oberlandesgericht Stuttgart (Německo) ze dne 22. září 2008 v rozsahu, v němž toto rozhodnutí uznává vykonatelnost rozhodnutí Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial (Španělsko), jímž byly tyto děti svěřeny do péče jejich otce.

Právní rámec

3 Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí byla podepsána dne 25. října 1980 v rámci Haagské konference o mezinárodním právu soukromém (dále jen „Haagská úmluva z roku 1980“). Vstoupila v platnost dne 1. prosince 1983. Všechny členské státy Evropské unie jsou jejími smluvními stranami.

4 Tato úmluva obsahuje různá ustanovení, jejichž cílem je dosažení okamžitého navrácení dítěte, které bylo neoprávněně odebráno nebo zadrženo.

5 Článek 16 Haagské úmluvy z roku 1980 zejména stanoví, že poté, co byly informovány o neoprávněném odebrání dítěte nebo jeho zadržení, nemohou soudní orgány smluvního státu, do kterého bylo dítě odebráno nebo ve kterém bylo zadrženo, rozhodnout ve věci práva péče o dítě, dokud nebude zjištěno, že podmínky uvedené úmluvy pro navrácení dítěte nejsou splněny.

6 Haagská úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí byla podepsána dne 19. října 1996 rovněž v rámci Haagské konference o mezinárodním právu soukromém (dále jen „Haagská úmluva z roku 1996“). Tato úmluva nahradila úmluvu ze dne 5. října 1961 o pravomoci orgánů a použitelném právu při ochraně nezletilých.

7 Některé členské státy, zejména Spolková republika Německo a Španělské království, tuto úmluvu neratifikovaly. Jsou oprávněny tak učinit rozhodnutím Rady 2008/431/ES ze dne 5. června 2008, kterým se některé členské státy v zájmu Evropského společenství zmocňují k ratifikaci Haagské úmluvy z roku 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí, nebo k přistoupení k této úmluvě a kterým se některé členské státy zmocňují k učinění prohlášení o uplatňování příslušných vnitřních pravidel práva Společenství (Úř. věst. L 151, s. 36).

8 Článek 11 Haagské úmluvy z roku 1996, který je součástí kapitoly II, nazvané „Pravomoc“, zní následovně:

„1. Ve všech naléhavých případech orgány smluvního státu, na jehož území se nachází dítě nebo majetek patřící dítěti, mají pravomoc přijmout nezbytná opatření na ochranu dítěte.

2. Opatření přijatá podle předchozího odstavce ohledně dítěte obvykle bydlícího ve smluvním státě pozbudou účinnosti, jakmile orgány mající pravomoc podle článků 5 až 10 přijaly opatření, která vyžaduje situace.

3. Opatření přijatá podle odstavce 1 ohledně dítěte obvykle bydlícího v nesmluvním státě pozbudou účinnosti v každém smluvním státě, jakmile opatření, která situace vyžaduje a přijatá orgány jiného státu, jsou uznána v dotyčném smluvním státě.“

9 Článek 23 Haagské úmluvy z roku 1996, který je součástí kapitoly IV, nazvané „Uznání a výkon“, stanoví:

„1. Opatření přijatá orgány jednoho smluvního státu jsou uznána ve všech ostatních smluvních státech.

2. Uznání však může být odmítnuto:

a) jestliže opatření bylo přijato orgánem, jehož pravomoc se nezakládá na některém z důvodů uvedených v kapitole II;

[…]“

10 Článek 26 této úmluvy, který je součástí téže kapitoly, uvádí:

„1. Jestliže opatření přijatá v jednom smluvním státě a tam vykonatelná vyžadují výkon v jiném smluvním státě, budou na návrh zainteresované strany prohlášena za vykonatelná nebo budou registrována pro účely výkonu v tomto jiném státě podle procesních předpisů tohoto posledně uvedeného státu.

[…]

3. Prohlášení vykonatelnosti nebo registrace mohou být zamítnuty pouze z důvodů uvedených v čl. 23 odst. 2.“

11 Článek 31 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42) stanoví:

„Předběžná nebo zajišťovací opatření, která jsou upravena právem jednoho členského státu, je možné u soudů tohoto státu navrhnout i tehdy, kdy je pro rozhodnutí ve věci samé příslušný na základě tohoto nařízení soud jiného členského státu.“

12 Bruselská úmluvu z roku 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32), ve znění úmluvy ze dne 9. října 1978 o přistoupení Dánského království, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska (Úř. věst. L 304, s. 1 a – pozměněné znění – s. 77), úmluvy ze dne 25. října 1982 o přistoupení Řecké republiky (Úř. věst. L 388, s. 1), úmluvy ze dne 26. května 1989 o přistoupení Španělského království a Portugalské republiky (Úř. věst. L 285, s. 1) a úmluvy ze dne 29. listopadu 1996 o přistoupení Rakouské republiky, Finské republiky a Švédského království (Úř. věst. 1997, C 15, s. 1, dále jen „Bruselská úmluva“), obsahovala ve svém článku 24 podobné ustanovení.

13 Před vstupem nařízení č. 2201/2003 v platnost přijala Rada Evropské unie aktem ze dne 28. května 1998 na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii Úmluvu o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských (Úř. věst. C 221, s. 1,

dále jen „Úmluva Brusel II“). Tato úmluva nikdy nevstoupila v platnost. V rozsahu, v němž byl jejím textem inspirován text nařízení č. 2201/2003, byla vysvětlující zpráva k této úmluvě (Úř. věst. 1998, C 221, s. 27), vypracovaná A. Borrás (dále jen „zpráva A. Borrás“), použita k objasnění výkladu tohoto nařízení.

14 Nařízení č. 2201/2003 předcházelo nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 ze dne 29. května 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem (Úř. věst. L 160, s. 19; Zvl. vyd. 19/01, s. 209). Nařízení č. 1347/2000 bylo zrušeno nařízením č. 2201/2003, jehož působnost je širší.

15 Dvanáctý, šestnáctý, dvacátý první, jakož i dvacátý čtvrtý bod odůvodnění nařízení č. 2201/2003 stanoví:

„(12) Pravidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti stanovená tímto nařízením jsou formulována s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost. To znamená, že příslušným by měl být především soud členského státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště, s výjimkou určitých případů změny bydliště dítěte, nebo soud určený dohodou nositelů rodičovské zodpovědnosti.

[…]

(16) Toto nařízení nebrání soudům členských států učinit v naléhavých případech předběžná opatření, včetně ochranných, s ohledem na osoby nebo majetek vyskytující se v uvedeném státě.

[…]

(21) Uznání a výkon rozhodnutí vydaných v členském státě by měly být založeny na zásadě vzájemné důvěry a důvody pro neuznání by měly být omezeny na nezbytné minimum.

[…]

(24) Proti osvědčení vystavenému pro usnadnění výkonu rozhodnutí by nemělo být možné podat opravný prostředek. Opravný prostředek by měl být přípustný pouze v případech věcné chyby, tj. pokud osvědčení nevyjadřuje přesně obsah rozhodnutí."

16 Podle článku 2 nařízení č. 2201/2003:

„Pro účely tohoto nařízení:

1) ‚soud' zahrnuje všechny orgány členských států příslušné k rozhodování ve věcech spadajících do oblasti působnosti tohoto nařízení podle článku 1;

[…]

4) ‚rozhodnutím' se rozumí […] rozhodnutí týkající se rodičovské zodpovědnosti, vydané soudem členského státu, bez ohledu na to, jak je označeno, včetně výrazů ‚rozhodnutí', ‚rozsudek', ‚usnesení' nebo ‚nařízení';

[…]

7) ‚rodičovskou zodpovědností' se rozumějí veškerá práva a povinnosti fyzické nebo právnické osoby týkající se dítěte nebo jmění dítěte, která jsou jí svěřena rozhodnutím, právními předpisy nebo právně závaznou dohodou. Tento pojem zahrnuje především právo péče o dítě a právo na styk s dítětem;

[…]

9) ‚právem péče o dítě' se rozumějí práva a povinnosti týkající se péče osoby o dítě, a zejména právo určit místo bydliště dítěte;

[…]

11) ‚neoprávněným odebráním nebo zadržením' se rozumí odebrání nebo zadržení dítěte:

a) kterým je porušováno právo péče o dítě vyplývající ze soudního rozhodnutí, ze zákona nebo z právně závazné dohody podle právních předpisů členského státu, ve kterém mělo dítě své obvyklé bydliště bezprostředně před odebráním nebo zadržením,

a

b) za předpokladu, že v době odebrání nebo zadržení bylo skutečně vykonáváno právo péče o dítě, ať společně nebo samostatně, nebo by toto právo bylo vykonáváno, kdyby k odebrání nebo zadržení nedošlo. Péče o dítě se považuje za vykonávanou společně v případě, kdy podle rozhodnutí nebo ze zákona jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti nemůže rozhodnout o místě bydliště dítěte bez souhlasu jiného nositele rodičovské zodpovědnosti."

17 Článek 8 odst. 1 tohoto nařízení stanoví:

„Soudy členského státu jsou příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu."

18 Článek 9 odst. 1 uvedeného nařízení stanoví:

„V případě, že se dítě zákonným způsobem přestěhuje z jednoho členského státu do jiného a získá zde nové obvyklé bydliště, ponechají si soudy členského státu předchozího obvyklého bydliště dítěte odchylně od článku 8 příslušnost po dobu tří měsíců po přestěhování pro účely úpravy rozhodnutí o právu na styk s dítětem vydaného v tomto členském státě před přestěhováním dítěte v případě, že nositel práva na styk s dítětem podle rozhodnutí o právu na styk má nadále obvyklé bydliště v členském státě předchozího obvyklého bydliště dítěte."

19 Článek 10 téhož nařízení stanoví:

„V případech neoprávněného odebrání nebo zadržení dítěte jsou soudy členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před svým neoprávněným odebráním nebo zadržením, příslušné do doby, kdy dítě získá obvyklé bydliště v jiném členském státě […]“

20 Článek 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 stanoví:

„Pokud je řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti ke stejnému dítěti v téže věci zahájeno u soudů různých členských států, přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, bez návrhu řízení až do doby, než se určí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první.“

21 Článek 20 tohoto nařízení, nazvaný „Předběžná a zajišťovací opatření“, stanoví:

„1. V naléhavých případech nebrání toto nařízení soudům členského státu, pokud jde o osoby a majetek v tomto státě, přijmou[t] předběžná a zajišťovací opatření přípustná podle práva tohoto členského státu, a to i když je podle tohoto nařízení k rozhodování ve věci samé příslušný soud jiného členského státu.

2. Opatření přijatá podle odstavce 1 pozbývají účinnosti v případě, že soud členského státu příslušný ve věci podle tohoto nařízení přijal opatření, která považuje za vhodná.“

22 Článek 21 a následující uvedeného nařízení se týkají uznávání a výkonu rozhodnutí. Uvedený čl. 21 odst. 1 zejména stanoví, že rozhodnutí vydaná v některém členském státě jsou v jiných členských státech uznávána, aniž je vyžadováno zvláštní řízení.

23 Článek 24 nařízení č. 2201/2003 stanoví, že příslušnost soudu členského státu původu nesmí být přezkoumávána.

24 Článek 39 tohoto nařízení stanoví vydání osvědčení. Jak vyplývá z přílohy II tohoto nařízení, která obsahuje údaje uvedené v tomto osvědčení, toto osvědčení uvádí jednotlivé prvky řízení, zejména potvrzení o vykonatelnosti a doručení soudního rozhodnutí.

25 Článek 46 téhož nařízení stanoví:

„Veřejné listiny přijaté a vykonatelné v jednom členském státě a dohody stran vykonatelné v členském státě původu jsou uznávány a prohlašovány za vykonatelné za stejných podmínek jako rozhodnutí."

26 Článek 60 nařízení č. 2201/2003 stanoví, že toto nařízení má přednost zejména před Haagskou úmluvou z roku 1980. Článek 61 uvedeného nařízení se týká vztahu mezi tímto nařízením a Haagskou úmluvou z roku 1996.

Skutkový stav v původním řízení a probíhající řízení

27 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že B. Purrucker se v polovině roku 2005 přestěhovala ke G. Vallés Pérezovi do Španělska. Přivedla na svět dvojčata, která se narodila předčasně v květnu roku 2006. Syn Merlín mohl opustit nemocnici v září roku 2006. Dcera Samira mohla být v důsledku komplikací, které se v mezidobí vyskytly, propuštěna z nemocnice až v březnu roku 2007.

28 V předchozím období se vztahy mezi B. Purrucker a G. Vallés Pérezem zhoršily, přičemž B. Purrucker se chtěla se svými dětmi vrátit do Německa, zatímco G. Vallés Pérez s tím nejprve nesouhlasil. Dne 30. ledna 2007 uzavřeli účastníci řízení dohodu ve formě notářského zápisu, která měla být schválená soudem, aby byla vykonatelná. Ustanovení 2 a 3 této dohody zní následovně:

„Zadruhé – Strany se dohodly, že rodičovská zodpovědnost k nezletilým dětem náleží oběma rodičům, kteří mají oba právo péče o tyto děti, aniž je dotčeno právo otce na styk se svými dětmi, jehož může kdykoli a podle své volby svobodně využít, přičemž se strany dohodly na určení místa bydliště způsobem uvedeným níže v bodě 3.

Zatřetí – Pokud jde o místo bydliště matky a dětí, strany se dohodly, že se B. Purrucker s dětmi přestěhuje do Německa, kde bude mít své trvalé bydliště, jež sdělí otci dětí, který výslovně souhlasí s přestěhováním matky s dětmi do uvedené země, přičemž matka uznává právo otce na styk s dětmi a umožní mu kdykoli navštívit jeho

děti, podle jeho volby, poté, co jí otec předem oznámí data návštěv. Místo bydliště je stanovené na dobu neurčitou, aniž jsou tím dotčena rozhodnutí, jež mohou děti přijmout, jakmile dosáhnou zletilosti."

29 Bianca Purrucker se zamýšlela vrátit se svým synem D., pocházejícím z předchozího vztahu, jakož i se svými dětmi Merlínem a Samirou zpět do Německa.

30 Z důvodu komplikací a nezbytného chirurgického zákroku nemohla být Samira propuštěna z nemocnice. Bianca Purrucker tedy dne 2. února 2007 odcestovala do Německa se svým synem Merlínem. Podle prohlášení B. Purrucker před předkládajícím soudem měla být její dcera Samira po svém propuštění z nemocnice rovněž převezena do Německa.

31 Mezi účastníky původního řízení probíhají tři řízení:

– předmětem prvního řízení zahájeného G. Vallés Pérezem ve Španělsku je nařízení předběžných opatření. Zdá se, že toto řízení by mohlo být za určitých podmínek považováno za řízení ve věci samé, jehož předmětem je přiznání péče o děti Merlína a Samiru;

– předmětem druhého řízení zahájeného B. Purrucker v Německu je přiznání péče o tytéž děti a

– předmětem třetího řízení zahájeného G. Vallés Pérezem v Německu je vykonatelnost usnesení Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial, kterým vydal předběžná opatření. Jedná se o řízení, v rámci něhož byla podána žádost o rozhodnutí o předběžné otázce.

Řízení zahájené ve Španělsku za účelem nařízení předběžných opatření

32 Guillermo Vallés Pérez, který se již necítil být vázán dohodou ve formě notářského zápisu, zahájil v červnu roku 2007 řízení před Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial za účelem nařízení předběžných opatření, a zejména přiznání péče o děti Merlína a Samiru.

33 Jednání se konalo dne 26. září 2007. Bianca Purrucker předložila písemné vyjádření a byla na tomto jednání zastoupena.

34 Usnesením ze dne 8. listopadu 2007 nařídil Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial naléhavá a předběžná opatření.

35 Jak vyplývá z tohoto usnesení, které bylo přiloženo k vyjádření předloženému B. Purrucker Soudnímu dvoru, tento španělský soud uvádí:

„Kromě dotyčného španělského hmotného práva je návrh založen na [Haagské úmluvě z roku 1980] (články 1 a 2), jakož i na nařízení […] č. 2201/2003 a Dohodě mezi Španělským královstvím a Spolkovou republikou Německo ze dne 14. listopadu 1983 o příslušnosti španělských soudů (článek 8).“

36 V bodě 3 svého odůvodnění uvedené usnesení uvádí následující úvahy:

„Zatřetí – Zaprvé vzhledem k uplatněnému evropskému právu a úmluvám ratifikovaným Španělským královstvím a Spolkovou republikou Německo v oblasti rodinného práva, práva péče o dítě a výživného pro nezletilé děti je tento soud zcela příslušný, jelikož rodiče bydleli ve Španělsku a nacházelo se zde jejich poslední společné bydliště (čl. 769 odst. 3 [španělského občanského soudního řádu (Ley de Enjuiciamiento Civil)]; článek 1 [Haagské úmluvy z roku 1980] – příslušným soudem je soud podle obvyklého bydliště nezletilého – seznam obyvatel prokázal přítomnost Merlína v Colmenareju a jeho obvyklé bydliště ve Španělsku až do jeho odjezdu do Německa dne 2. února 2007).

Navrhovatel je navíc španělským státním příslušníkem, má obvyklé bydliště ve Španělsku a jedná se o první řízení zahájené v této věci ve Španělsku. Zdejší soud uznal svoji příslušnost v usnesení o přípustnosti návrhu dne 28. června a v pozdějším usnesení ze dne 20. září. Soud v Albstadt musí být tedy případně tím soudem, který se i bez návrhu prohlásí za nepříslušný ve prospěch španělského soudu v souladu s článkem 19 [nařízení č. 2201/2003]. K prohlášení nepříslušnosti i bez návrhu může dojít pouze tehdy, když účastnící řízení předložili před soudy různých členských států návrhy týkající se rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k nezletilému, a to v téže věci mezi týmiž stranami. Zdá se však, že řízení, které v Německu následně zahájila B. Purrucker, je zjednodušeným řízením směřujícím k získání zaplacení výživného na syna Merlína od otce Guillerma Vallése. Toto řízení bylo zaevidováno pod číslem 8FH13/07 soudem pro rodinné věci v Albstadt.

Právní zástupce B. Purrucker namítl na jednání nepříslušnost zdejšího soudu, protože jednak Merlín pobývá řádně v Německu, a tudíž by zájmy tohoto nezletilého měly být projednávány v Německu, a jednak existuje soukromoprávní dohoda mezi účastníky řízení.

Navrhovatel nesouhlasí s [postoupením věci německému soudu], neboť nezná skutečný zdravotní stav Merlína, není známo, zda se matka někdy vrátí do Španělska, matka odjela, ačkoli byla Samira ve vážném ohrožení života. Mimoto soukromoprávní dohoda není soudně schválená, nebyla schválena státním zástupcem a mohla být podepsána pod nátlakem nebo uvedením v omyl.

Státní zástupce prohlásil na jednání zdejší soud za příslušný z důvodu, že dohoda mezi stranami není soudně schválená a že je nezbytné naléhavě přijmout předběžná opatření. Připomíná, že je příslušnost španělského soudu dána obvyklým bydlištěm navrhovatele ve Španělsku, uzavřením soukromoprávní dohody ve Španělsku a narozením nezletilého Merlína ve Španělsku; má pochybnosti o tom, zda opuštění španělského území Merlínem bylo zákonné.

Zdejší soud tedy potvrzuje svoji příslušnost k rozhodnutí o návrhu na předběžná opatření."

37 Jak uvádí Bundesgerichtshof v předkládacím rozhodnutí, vydaná předběžná opatření zní následovně:

„Soud, který rozhoduje o návrhu pana Guillerma Vallés Péreze proti paní Biance Purrucker, přijímá preventivně následující naléhavé a okamžité předběžné opatření:

1. Dochází ke svěření společné péče o obě děti Samiru a Merlína Vallés Purruckerovy otci Guillermu Vallés Pérezovi, rodičovská práva a povinnosti zůstávají zachovány oběma rodičům.

Za účelem provedení tohoto opatření musí matka vrátit nezletilého syna Merlína jeho otci žijícímu ve Španělsku. Je třeba přijmout vhodná opatření, která by matce umožnila, aby mohla se synem cestovat a navštěvovat Samiru a Merlína, kdykoliv si to bude přát, resp. je třeba jí poskytnout k dispozici byt, který by mohl být místem rodinných setkání nebo jí tento byt může k dispozici poskytnout příbuzný či třetí důvěryhodná osoba, která musí být přítomna po celou dobu, kterou matka stráví s dětmi, nebo tímto místem může být byt otce, pokud by s tím obě strany souhlasily.

2. Bez předchozího souhlasu soudu je zakázáno vycestovat s oběma dětmi mimo území Španělska.

3. Pasy obou dětí budou předány rodiči, kterému přísluší právo péče o děti.

4. Veškeré změny týkající se pobytu obou dětí, Samiry a Merlína, podléhají předchozímu povolení soudu.

5. Není stanovena vyživovací povinnost matky k dětem.

Nebylo přijato žádné rozhodnutí týkající se náhrady nákladů řízení.

Při zahájení řízení ve věci samé je třeba toto usnesení převzít do odpovídajícího procesního spisu.

Toto usnesení je třeba doručit v zákonné formě a s odkazem na to, že jej není možné napadnout opravným prostředkem, oběma stranám a státnímu zástupci."

38 Jak vyplývá z dokumentů připojených k vyjádřením B. Purrucker, bylo usnesení Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial ze dne 8. listopadu 2007 předmětem opravného usnesení ze dne 28. listopadu 2007. Bod 1 výroku byl opraven v rozsahu, v němž je otci svěřena „péče", a nikoli již „společná péče".

39 Dne 11. ledna 2008 vydal Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial osvědčení podle čl. 39 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 o tom, že je jeho rozhodnutí vykonatelné a že bylo doručeno.

40 Zdá se, že G. Vallés Pérez podal návrh na zahájení řízení ve věci samé, že soud, před nímž probíhalo řízení, rozhodl o této žalobě dne 28. října 2008 a že proti takto vydanému rozhodnutí bylo podáno odvolání.

Řízení zahájené v Německu za účelem přiznání péče o děti

41 Dne 20. září 2007, tedy před přijetím usnesení Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial, požádala B. Purrucker návrhem na zahájení řízení ve věci samé podaným k Amtsgericht Albstadt (oblastní soud v Albstadtu, Německo), aby jí byly děti Merlín a Samira svěřeny do péče. Na základě článku 16 Haagské úmluvy z roku 1980 bylo řízení týkající se práva péče o děti ode dne 19. března do 28. května 2008 přerušeno a v souladu s § 13 německého zákona o výkonu a provádění některých právních nástrojů v oblasti mezinárodního rodinného práva (Gesetz zur Aus- und Durchführung bestimmter Rechtsinstrumente auf dem Gebiet des internationalen Familienrechts) předáno Amtsgericht Stuttgart (Německo). Amtsgericht Stuttgart

odmítl vydání nového předběžného opatření týkajícího se péče o obě dotyčné děti. Ve věci samé dosud nerozhodl, nýbrž vyjádřil pochybnosti ohledně své mezinárodní příslušnosti. Rozhodnutím ze dne 8. prosince 2008 konstatoval, že Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial se ve smyslu článků 16 a 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 prohlásil rozhodnutím ze dne 28. října 2008 uvedeném v bodě 40 tohoto rozsudku za soud, který řízení zahájil jako první. Amtsgericht Stuttgart tedy přerušil řízení podle čl. 19 odst. 2 uvedeného nařízení až do doby, než rozhodnutí Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial nabude právní moci.

42 Bianca Purrucker podala proti rozhodnutí Amtsgericht Stuttgart odvolání. Dne 14. května 2009 rozhodl Oberlandesgericht Stuttgart o jeho zrušení a vrátil věc Amtsgericht Stuttgart k novému rozhodnutí. Oberlandesgericht Stuttgart měl za to, že je soud povinen sám přezkoumat svoji příslušnost a že článek 19 nařízení č. 2201/2003 nesvěřuje žádnému ze soudů, před nimiž probíhá řízení, výlučnou příslušnost určit, který soud zahájil řízení jako první. Oberlandesgericht Stuttgart uvedl, že návrh týkající se péče o děti, který Vallés Pérez podal ve Španělsku v měsíci červnu 2007, spadá do rámce řízení směřujícího k nařízení předběžných opatření, zatímco žaloba týkající se péče o děti, kterou B. Purrucker podala v Německu dne 20. září 2007, je návrhem na zahájení řízení ve věci samé. Předmětem takového návrhu a řízení směřujícího k přijetí předběžných opatření jsou rozdílné spory nebo rozdílné návrhy.

43 Usnesením ze dne 8. června 2009 požádal Amtsgericht Stuttgart účastníky řízení, aby mu oznámili, v jaké fázi se nachází řízení zahájené ve Španělsku, a vyzval je, aby se vyjádřili k možnosti položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku týkající se určení soudu, který řízení zahájil jako první podle článku 104b jednacího řádu Soudního dvora.

Řízení zahájené v Německu za účelem opatření rozhodnutí španělského soudu doložkou vykonatelnosti

44 Jedná se o řízení, v rámci něhož byla podána tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce. Guillermo Vallés Pérez nejprve mimo jiné požadoval vydání syna Merlína a preventivně podal návrh na prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí vydaného Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial. Dále pak přednostně usiloval o prohlášení vykonatelnosti tohoto rozhodnutí. V důsledku toho Amtsgericht Stuttgart rozhodnutím ze dne 3. července 2008 a Oberlandesgericht Stuttgart rozhodnutím o opravném prostředku ze dne 22. září 2008 opatřily rozhodnutí španělského soudu doložkou vykonatelnosti a upozornily matku, že jí může být v případě neuposlechnutí uložena pokuta.

45 Bundesgerichtshof shrnuje rozhodnutí Oberlandesgericht Stuttgart následujícím způsobem:

„Neexistuje žádný zřejmý důvod, proč by rozhodnutí španělského soudu nemělo být vykonatelné. Je to sice předběžné opatření, avšak čl. 2 bod 4 nařízení pro účely uznání a výkonu nerozlišuje mezi různými formami rozhodnutí. Španělský soud děti nevyslechl, avšak to neporušuje žádné podstatné procesní pravidlo podle německého práva, a to tím spíše že dětem bylo v té době pouze rok a půl. Matka tvrdí, že španělské rozhodnutí není vykonatelné, protože řízení ve věci samé bylo zahájeno po uplynutí lhůty, ale španělský soud vydal osvědčení podle článku 39 nařízení. Neexistuje ani žádný důvod pro zamítnutí vykonatelnosti podle článku 23 nařízení. Nenastalo žádné zřejmé porušení německého veřejného pořádku a právo matky být vyslechnuta bylo

zachováno tím, že byla předvolána k soudu. Skutečnost, že se nedostavila osobně, ale byla zastoupena advokátem, je jejím vlastním rozhodnutím. V řízeních o uznání a vykonatelnosti nemůže soud meritorně přezkoumávat věc v řízení o svěření do péče, která byla rozhodnuta ve Španělsku."

46 Kasačním opravným prostředkem podaným k Bundesgerichtshof napadá B. Purrucker rozhodnutí Oberlandesgericht Stuttgart ze dne 22. září 2008 z důvodu, že uznávání a výkon rozhodnutí vydaných soudy jiných členských států se podle čl. 2 bodu 4 nařízení č. 2201/2003 nepoužije na předběžná opatření ve smyslu článku 20 uvedeného nařízení, protože tato opatření není možné kvalifikovat jako rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti.

Předkládací rozhodnutí a předběžná otázka

47 Bundesgerichtshof uvádí, že otázka, zda se ustanovení článku 21 a následujících nařízení č. 2201/2003 použijí také na předběžná opatření ve smyslu článku 20 tohoto nařízení nebo pouze na rozhodnutí ve věci samé, je v odborné literatuře sporná a v judikatuře není dosud definitivně rozhodnuta.

48 Podle první teze jsou předběžná opatření ve smyslu článku 20 nařízení č. 2201/2003 v zásadě vyloučena z působnosti takových ustanovení o uznávání a výkonu, jako jsou ustanovení článku 21 a následujících tohoto nařízení. Článek 20 uvedeného nařízení

je pouhým pravidlem o příslušnosti. Tuto tezi lze podpořit rozsudkem ze dne 2. dubna 2009, A (C-523/07, Sb. rozh. s. I-2805, bod 46 a násl.), podle něhož předběžná opatření ve smyslu článku 20 nařízení č. 2201/2003 musí mít dočasnou povahu a jejich výkon a závaznost jsou stanoveny v souladu s vnitrostátním právem. Kdyby tomu tak bylo, bylo by třeba kasačnímu opravnému prostředku B. Purrucker vyhovět.

49 Podle určitých tezí se oblast působnosti čl. 2 bodu 4 nařízení č. 2201/2003 vztahuje i na předběžná opatření, která vydává příslušný soud v průběhu řízení ve věci samé, pokud byla příslušná osoba přinejmenším dodatečně vyslechnuta. Tato zásada odpovídá judikatuře Soudního dvora, podle které je následné slyšení dostatečné k tomu, aby byl zaručen spravedlivý proces (rozsudek ze dne 16. června 1981, Klomps, 166/80, Recueil, s. 1593). Další teze omezují použití nařízení č. 2201/2003 na předběžná opatření, která byla případně vydána v rámci kontradiktorního řízení při dodržení práva na obhajobu.

50 V obou posledně uvedených případech by úspěch kasačního opravného prostředku závisel na tom, zda v průběhu řízení, v němž bylo přijato předběžné opatření, B. Purrucker skutečně požívala práva být vyslechnuta. Podle předkládajícího soudu je přitom kladná odpověď na tuto otázku potvrzena skutečností, že zúčastněná byla předvolána k jednání, na kterém byla zastoupena advokátem, a že její děti byly ve věku, ve kterém není možné očekávat, že jejich vyslechnutí přinese jakékoli další informace.

51 Konečně je rovněž zastávána teze, podle které jsou veškerá předběžná opatření upravena systémem nařízení č. 2201/2003. Předběžná opatření přijatá na základě článku 20 tohoto nařízení jsou jednak považována za rozhodnutí ve smyslu čl. 2 bodu 4 uvedeného nařízení, na která se použijí ustanovení článku 21 a následujících téhož nařízení o uznávání a výkonu. Zastánci této teze dále uplatňují i argument, podle kterého i kdyby předběžná opatření ve smyslu článku 20 nařízení č. 2201/2003 nebyla

zahrnuta do definice pojmu „rozhodnutí“ uvedené v čl. 2 bodu 4 tohoto nařízení, ustanovení článku 21 a následujících tohoto nařízení o uznávání a výkonu rozhodnutí vydaných v jiných členských státech by se na taková opatření přesto použila. Podle takové teze by se uvedený článek 21 a následující nepochybně použil na předběžné opatření přijaté španělským soudem a kasační opravný prostředek by musel být zamítnut.

52 Bundesgerichtshof uvádí, že rozhodnutí španělského soudu neporušuje německý veřejný pořádek.

53 Vzhledem k těmto skutečnostem se Bundesgerichtshof rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Jsou ustanovení článku 21 a následujících nařízení [č. 2201/2003] o uznávání a výkonu rozhodnutí jiných členských států podle čl. 2 bodu 4 nařízení [č. 2201/2003] použitelná také na vykonatelná předběžná opatření ve smyslu článku 20 nařízení [č. 2201/2003], která se týkají péče o dítě?“

Řízení před Soudním dvorem

54 V souladu s článkem 54a jednacího řádu Soudního dvora požádali soudce zpravodaj a generální advokátka Biancu Purrucker, aby zaslala Soudnímu dvoru rozhodnutí ze dne 8. prosince 2008, ze dne 14. května 2009 a ze dne 8. června 2009, která jsou uvedena v bodech 41 až 43 tohoto rozsudku a na která B. Purrucker odkazuje ve svých vyjádřeních.

55 Z předložených vyjádření vyplývá, že pravděpodobně pouze B. Purrucker a španělská vláda byly seznámeny s odůvodněním usnesení Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial ze dne 8. listopadu 2007, zejména pokud jde o příslušnost španělského soudu. Několik vlád, které předložily vyjádření, navrhlo odpověď na předběžnou otázku založenou na určitém předpokladu ohledně této příslušnosti, zatímco Evropská komise zvažovala různé situace.

56 Jakmile bylo toto usnesení, které bylo přiloženo k vyjádření B. Purrucker, doručeno zúčastněným uvedeným v článku 23 statutu Soudního dvora Evropské unie, vyzval Soudní dvůr tyto zúčastněné, aby se znovu písemně vyjádřili k předběžné otázce a zohlednili přitom bod 3 uvedeného usnesení převzatý do bodu 36 tohoto rozsudku. Soudní dvůr krom toho vyzval španělskou vládu, aby předložila některé bližší údaje týkající se řízení o nařízení předběžných opatření v takových věcech, jako je věc v původním řízení.

K předběžné otázce

57 Touto otázkou se Bundesgerichtshof táže, zda se ustanovení článku 21 a následujících nařízení č. 2201/2003 použijí také na vykonatelná předběžná opatření ve smyslu článku 20 tohoto nařízení, která se týkají péče o dítě.

58 Relevance této otázky byla zpochybněna na jedné straně z důvodu, že na předběžná opatření dotčená ve věci v původním řízení se nevztahuje článek 20 uvedeného nařízení, jelikož byla přijata soudem příslušným k rozhodování ve věci samé, a na druhé straně z důvodu, že i kdyby tato opatření byla přijata soudem, který není příslušný k rozhodování ve věci samé, nemohlo by se na ně v žádném případě vztahovat toto ustanovení, co se týče syna Merlína, neboť ten nebyl přítomen ve Španělsku v okamžiku, kdy Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial rozhodl.

59 Tyto protichůdné námitky potvrzují nezbytnost neomezovat výklad článku 20 nařízení č. 2201/2003 na účinky rozhodnutí, na které se toto ustanovení vztahuje, ale rovněž přezkoumat, na která rozhodnutí se toto ustanovení vztahuje.

60 Článek 20 nařízení č. 2201/2003 je posledním článkem kapitoly II tohoto nařízení týkající se příslušnosti. Tento článek není součástí článků, které obsahují specifickou úpravu příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti, které tvoří oddíl 2 této kapitoly, ale je součástí oddílu 3 této kapitoly, nazvaného „Společná ustanovení".

61 Z místa tohoto ustanovení v systematice nařízení č. 2201/2003 vyplývá, že tento článek 20 nemůže být považován za ustanovení přiznávající příslušnost k rozhodování ve věci samé ve smyslu tohoto nařízení.

62 Toto zjištění potvrzuje znění uvedeného článku 20, který se omezuje na stanovení, že v naléhavých případech ustanovení nařízení č. 2201/2003 „nebrání" soudům členského státu přijmout určitá předběžná a zajišťovací opatření přípustná podle práva tohoto členského státu, a to i když je podle tohoto nařízení k rozhodování ve věci samé

příslušný soud jiného členského státu. Stejně tak šestnáctý bod odůvodnění tohoto nařízení uvádí, že toto nařízení „nebrání“ přijetí takových opatření.

63 Z toho plyne, že článek 20 nařízení č. 2201/2003 se může vztahovat pouze na opatření přijatá soudy, které nezakládají svoji příslušnost, pokud jde o rodičovskou zodpovědnost, na jednom z článků uvedených v kapitole II oddílu 2 tohoto nařízení.

64 Není to tedy pouze povaha opatření, která mohou být přijata soudem – předběžná nebo zajišťovací opatření v protikladu k rozhodnutím ve věci samé – jež určuje, zda se na tato opatření může vztahovat článek 20 uvedeného nařízení, ale určující je právě zejména skutečnost, že byla přijata soudem, jehož příslušnost není založena na jiném ustanovení téhož nařízení.

65 Věc v původním řízení ukazuje, že ze znění rozsudku není vždy snadné kvalifikovat v tomto ohledu rozhodnutí přijaté soudem ve smyslu čl. 2 bodu 1 nařízení č. 2201/2003. Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial totiž konstatuje, že žaloba je založena na dotyčném španělském hmotném právu, na Haagské úmluvě z roku 1980, jakož i na uvedeném nařízení a na dohodě mezi Španělským královstvím a Spolkovou republikou Německo ze dne 14. listopadu 1983 o příslušnosti španělských soudů. Z těchto ustanovení se zdá zakládat svoji příslušnost konkrétněji na čl. 769 odst. 3 španělského občanského soudního řádu a na článku 1 Haagské úmluvy z roku 1980. Pokud jde o skutkové okolnosti, které mohou odůvodnit tuto příslušnost vzhledem k těmto ustanovením, odkazuje Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial jak na bydliště rodičů, tak na poslední rodinné bydliště, obvyklé bydliště nezletilého až do jeho odjezdu do Německa, státní příslušnost žalobce, jeho obvyklé bydliště ve Španělsku i na skutečnost, že se jedná o první řízení zahájené v této věci ve Španělsku. Nakonec tento soud zmiňuje stanovisko státního zástupce, který nezávisle na již uvedených okolnostech zohledňuje skutečnost, že dohoda ve

formě notářského zápisu byla uzavřena ve Španělsku, a okolnost, že se syn Merlín narodil ve Španělsku.

66 Ukazuje se, že většina skutečností uvedených Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial neodpovídá kritériím, která by mohla založit příslušnost na základě článků 8 až 14 nařízení č. 2201/2003. Pokud jde o skutečnosti odpovídající kritériím článků 8, 9 a 10 uvedeného nařízení, která by mohla založit takovou příslušnost, a sice obvyklé bydliště nezletilého a jeho předchozí obvyklé bydliště, neumožňují tyto skutečnosti určit, na základě kterého z těchto tří ustanovení by tento soud, kdyby tomu tak bylo, uznal svoji příslušnost na základě tohoto nařízení.

67 Jak potvrzují vyjádření předložená Soudnímu dvoru a obtíže, se kterými se setkali zúčastnění, kteří předložili vyjádření, aby navrhli odpověď na předběžnou otázku, ze všech těchto skutečností vyplývá velká nejistota, s ohledem na rozhodnutí Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial – co se týče uznání přednosti nařízení č. 2201/2003 před ostatními ustanoveními, která jsou zmíněna v uvedeném rozhodnutí, tímto soudem – a použití tohoto nařízení na skutkové okolnosti projednávané věci.

68 Podle české vlády zásada vzájemné důvěry, ze které vychází nařízení č. 2201/2003, ukládá, aby se při neexistenci výslovného údaje, podle kterého se na rozhodnutí vztahuje článek 20 tohoto nařízení, předpokládalo, že soud, který přijímá rozhodnutí, je příslušný ve smyslu uvedeného nařízení. Naproti tomu podle B. Purrucker a německé vlády by nedostatek upřesnění, pokud jde o existenci příslušnosti ve smyslu nařízení č. 2201/2003, měl mít naopak za následek uplatnění domněnky, podle které je uvedené rozhodnutí opatřením, na které se vztahuje článek 20 tohoto nařízení.

69 V tomto ohledu je třeba připomenout, že jelikož je nařízení č. 2201/2003 součástí práva Unie, má přednost před vnitrostátním právem. Krom toho má přednost před většinou mezinárodních úmluv týkajících se oblastí, které upravuje, za podmínek uvedených v jeho článcích 59 až 63.

70 Jak vyplývá z druhého bodu odůvodnění nařízení č. 2201/2003, zásada vzájemného uznávání soudních rozhodnutí je základním kamenem vytvoření skutečného justičního prostoru.

71 Podle dvacátého prvního bodu odůvodnění uvedeného nařízení by toto uznávání mělo být založeno na zásadě vzájemné důvěry.

72 Právě tato vzájemná důvěra umožnila zavedení závazného systému příslušnosti, který jsou povinny dodržovat všechny soudy, na něž se vztahuje působnost nařízení č. 2201/2003, a související upuštění ze strany členských států od jejich vnitrostátních pravidel o uznávání a vydávání *exequatur* ve prospěch zjednodušeného mechanismu uznávání a výkonu rozhodnutí vydaných v rámci řízení ve věcech rodičovské zodpovědnosti (viz obdobně ohledně úpadkového řízení rozsudek ze dne 2. května 2006, Eurofood IFSC, C-341/04, Sb. rozh. s. I-3813, bod 40).

73 Této zásadě vzájemné důvěry je vlastní, že soud členského státu, ke kterému je podán návrh ve věci rodičovské zodpovědnosti, ověří svou příslušnost s ohledem na články 8 až 14 nařízení č. 2201/2003 (viz obdobně výše uvedený rozsudek Eurofoofd IFSC, bod 41) a že z rozhodnutí vydaného tímto soudem bude zřejmé, že se tento soud zamýšlel podřídit přímo použitelným pravidlům příslušnosti stanoveným tímto nařízením nebo že rozhodl v souladu s těmito pravidly.

74 Naproti tomu, jak upřesňuje článek 24 uvedeného nařízení, soudy ostatních členských států nemohou přezkoumávat posouzení učiněné prvním soudem ohledně jeho příslušnosti.

75 Tento zákaz nemá vliv na možnost soudu, kterému je předloženo rozhodnutí neobsahující skutečnosti, které nepochybně prokazují příslušnost soudu členského státu původu k rozhodování ve věci samé, ověřit, zda z tohoto rozhodnutí vyplývá, že tento soud zamýšlel založit svoji příslušnost na ustanovení nařízení č. 2201/2003. Jak totiž uvedla generální advokátka v bodě 139 svého stanoviska, takové ověření není přezkoumáváním příslušnosti soudu členského státu původu, ale pouze zjišťováním základu, na němž soud založil svoji příslušnost.

76 Z těchto skutečností vyplývá, že jestliže v souladu s nařízením č. 2201/2003 příslušnost k rozhodování ve věci samé soudu, který nařídil předběžná opatření, nevyplývá zcela zjevně z toho, co je uvedeno ve vydaném rozhodnutí, nebo jestliže toto rozhodnutí neobsahuje zcela jednoznačné odůvodnění týkající se příslušnosti k rozhodování ve věci samé tohoto soudu, s odkazem na jeden z případů příslušnosti uvedených v článcích 8 až 14 tohoto nařízení, lze dospět k závěru, že uvedené rozhodnutí nebylo přijato v souladu s pravidly příslušnosti stanovenými uvedeným nařízením. Toto rozhodnutí však může být přezkoumáno s ohledem na článek 20 tohoto nařízení za účelem ověření, zda se na něj toto ustanovení vztahuje.

77 Článek 20 nařízení č. 2201/2003 totiž stanoví splnění několika podmínek. Jak Soudní dvůr uvedl, jsou soudy uvedené v čl. 20 odst. 1 uvedeného nařízení oprávněny vydat předběžná či zajišťovací opatření pouze při splnění tří kumulativních podmínek, tedy:

– dotčená opatření musí být naléhavá,

– musí se týkat osob nebo majetku nacházejících se v členském státě, v němž je sídlo uvedeného soudu, a

– musí mít dočasnou povahu (výše uvedený rozsudek A, bod 47, a rozsudek ze dne 23. prosince 2009, Detiček, C-403/09 PPU, Sb. rozh. s. I-12193, bod 39).

78 Z toho plyne, že na každé rozhodnutí, z něhož nevyplývá, že bylo přijato soudem příslušným k rozhodování ve věci samé nebo údajně příslušným k rozhodování ve věci samé, se nutně nevztahuje článek 20 nařízení č. 2201/2003, ale toto ustanovení se na něj vztahuje, pouze pokud splňuje podmínky jím stanovené.

79 Co se týče účinků opatření, na které se vztahuje článek 20 uvedeného nařízení, Soudní dvůr rozhodl, že vzhledem k tomu, že toto opatření bylo vydáno podle ustanovení vnitrostátního práva, musí jeho závaznost vyplývat z dotčených vnitrostátních právních předpisů (výše uvedený rozsudek A, bod 52).

80 Článek 20 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 krom toho uvádí, že opatření přijatá podle čl. 20 odst. 1 tohoto nařízení pozbývají účinnosti v případě, že soud členského státu příslušný podle uvedeného nařízení k rozhodování ve věci samé přijal opatření, která považuje za vhodná.

81 Ze závazné povahy a přímé použitelnosti nařízení č. 2201/2003 a ze znění článku 20 tohoto nařízení vyplývá, že opatření, na které se vztahuje toto ustanovení, lze v členském státě soudu, který přijal dané rozhodnutí, uplatnit proti dřívějšímu rozhodnutí, které bylo přijato soudem jiného členského státu příslušným k rozhodování ve věci samé. Naproti tomu rozhodnutí, na které se nevztahuje článek 20 uvedeného nařízení z důvodu, že nesplňuje podmínky stanovené tímto ustanovením, nemůže

mít přednost před takovým dřívějším rozhodnutím (viz situace uvedená ve výše uvedeném rozsudku Detiček, zejména bod 49).

82 Pokud jde o účinek rozhodnutí, na které se vztahuje článek 20 nařízení č. 2201/2003, v jiných členských státech než v členském státě soudu, který toto rozhodnutí přijal, Komise a některé členské státy tvrdily, že na opatření, na které se vztahuje tento článek 20, by se měl použít systém uznávání a výkonu stanovený uvedeným nařízením. Uvedly případ přemístění osob nebo majetku poté, co soud již rozhodl, nebo případ úrazu nebo nemoci dítěte vyžadující povolení od osoby, která se nachází v jiném členském státě.

83 Je však třeba mít za to, jak uvedla generální advokátka v bodech 172 až 175 svého stanoviska, že systém uznávání a výkonu stanovený nařízením č. 2201/2003 se nepoužije na opatření, na která se vztahuje článek 20 tohoto nařízení.

84 Zákonodárce Unie si totiž takové použití nepřál. Jak vyplývá z důvodové zprávy k návrhu Komise z roku 2002, který vedl k přijetí nařízení č. 2201/2003 [dokument KOM(2002) 222 v konečném znění], čl. 20 odst. 1 tohoto nařízení vychází z článku 12 nařízení č. 1347/2000, který převzal článek 12 Úmluvy Brusel II. Jak důvodová zpráva k návrhu Komise z roku 1999, který vedl k přijetí nařízení č. 1347/2000 [dokument KOM(1999) 220 v konečném znění], tak zpráva A. Borrás o Úmluvě Brusel II shodně uvádějí, pokud jde o tyto články, že „pravidlo stanovené v tomto článku omezuje územní účinky opatření na stát, ve kterém byla tato opatření přijata“.

85 Zpráva A. Borrás zdůrazňuje v tomto ohledu rozdíl ve znění mezi článkem 12 Úmluvy Brusel II a článkem 24 Bruselské úmluvy v rozsahu, v němž „opatření uvedená v článku 24 Bruselské úmluvy [...] jsou omezena na oblasti spadající do působnosti úmluvy a [...] mají naproti tomu extrateritoriální účinky". Z tohoto srovnání s Bruselskou úmluvou vyplývá, že autoři Úmluvy Brusel II měli v úmyslu vytvořit spojitost mezi oblastmi, kterých se mohou týkat předběžná opatření, a územním účinkem těchto opatření.

86 Tuto spojitost lze vysvětlit rizikem obcházení pravidel stanovených v jiných právních předpisech Unie, zejména v nařízení č. 44/2001. Jak totiž zdůrazňuje důvodová zpráva k návrhu Komise z roku 1999, který vedl k přijetí nařízení č. 1347/2000, stejně jako zpráva A. Borrás, předběžná opatření uvedená v článku 20 nařízení č. 2201/2003 se vztahují jak na osoby, tak na majetek, a v důsledku toho zahrnují oblasti, na které se posledně uvedené nařízení nevztahuje. Použití systému uznávání a výkonu stanoveného nařízením č. 2201/2003 by tedy umožnilo, aby byla v jiných členských státech uznána a vykonána opatření, která se týkají oblastí, na které se nevztahuje toto nařízení, a která mohla být přijata například v rozporu s pravidly, která stanoví zvláštní nebo výlučnou příslušnost jiných soudů na základě nařízení č. 44/2001.

87 Znění nařízení č. 2201/2003 nijak neprokazuje vůli odmítnout vysvětlení obsažená v těchto přípravných pracích pokud jde o účinky opatření, na která se vztahuje článek 20 tohoto nařízení. Naopak umístění tohoto ustanovení v uvedeném nařízení a výraz „nebrání", uvedený v tomto čl. 20 odst. 1 a v šestnáctém bodě odůvodnění tohoto nařízení, ukazují, že opatření, na která se vztahuje uvedený článek 20, nepatří mezi rozhodnutí přijatá v souladu s pravidly příslušnosti stanovenými tímtéž nařízením, a na která se tedy použije systém uznávání a výkonu zavedený tímto nařízením.

88 Proti tomuto závěru nelze při argumentaci vycházet z čl. 11 odst. 1 Haagské úmluvy z roku 1996. Podle tohoto ustanovení „[v]e všech naléhavých případech orgány smluvního státu, na jehož území se nachází dítě nebo majetek patřící dítěti, mají pravomoc přijmout nezbytná zajišťovací opatření“.

89 Jak zdůrazňuje německá vláda ve svém písemném vyjádření, čl. 11 odst. 1 Haagské úmluvy z roku 1996 odlišují od článku 20 nařízení č. 2201/2003 dva významné rozdíly. Článek 11 této úmluvy je především zjevně pravidlem o příslušnosti a v systematice dané úmluvy je uveden v seznamu ustanovení tohoto druhu, což není případ článku 20 tohoto nařízení, jak bylo uvedeno v bodě 61 tohoto rozsudku.

90 Krom toho, jestliže Haagská úmluva z roku 1996 stanoví uznávání a výkon opatření přijatých v souladu s jejím článkem 11, je třeba připomenout, že pravidla stanovená touto úmluvou, konkrétněji jejím čl. 23 odst. 2 písm. a) o uznávání a jejím čl. 26 odst. 3 o výkonu, který odkazuje na uvedený čl. 23 odst. 2, umožňují přezkoumat mezinárodní příslušnost soudu, který přijal opatření. Tak tomu není v případě systému uznávání a výkonu stanoveného nařízením č. 2201/2003, neboť článek 24 tohoto nařízení zakazuje přezkoumání příslušnosti soudu členského státu původu.

91 Jak na jednání zdůraznila vláda Spojeného království, připuštění uznání a výkonu opatření, na která se vztahuje článek 20 nařízení č. 2201/2003, v kterémkoli jiném členském státě, včetně státu, který je příslušný k rozhodování ve věci samé, by mimo jiné způsobilo riziko obcházení pravidel o příslušnosti stanovených tímto nařízením a riziko „forum shopping“, což by bylo v rozporu s cíli sledovanými uvedeným

nařízením, a zejména se zohledněním nejvlastnějšího zájmu dítěte přijetím rozhodnutí, která se ho týkají, soudem nacházejícím se v blízkosti jeho obvyklého bydliště, považovaným zákonodárcem Unie za soud schopný nejlépe posoudit, co odpovídá zájmu dítěte.

92 Skutečnost, že se na opatření, na která se vztahuje článek 20 nařízení č. 2201/2003, nepoužije systém uznávání a výkonu stanovený tímto nařízením, však nebrání jakémukoli uznání a jakémukoli výkonu těchto opatření v jiném členském státě, jak uvedla generální advokátka v bodě 176 svého stanoviska. Lze totiž použít jiné mezinárodní nástroje nebo jiné vnitrostátní právní předpisy s tím, že bude dodrženo uvedené nařízení.

93 Krom toho nařízení č. 2201/2003 stanoví nejen pravidla upravující příslušnost soudů, jakož i uznávání a výkon jejich rozhodnutí, ale rovněž spolupráci mezi ústředními orgány členských států ve věcech rodičovské zodpovědnosti. Takovou spolupráci musí být možné uskutečnit za účelem poskytnutí pomoci v souladu s uvedeným nařízením a vnitrostátními právními předpisy v takových výjimečných naléhavých případech, jako jsou případy uvedené v bodě 82 tohoto rozsudku.

94 V bodě 42 výše uvedeného rozsudku Detiček vymezil Soudní dvůr pojem „naléhavost“ obsažený v článku 20 nařízení č. 2201/2003 jakožto pojem vztahující se jak k situaci, v níž se nachází dítě, tak k praktické nemožnosti podat návrh týkající se rodičovské zodpovědnosti před soudem příslušným k rozhodování ve věci samé.

95 V tomto ohledu je třeba připomenout, že přestože se mohou konkrétní podmínky uplatňování práva žalovaného být vyslechnut lišit v závislosti na naléhavosti, s jakou je třeba rozhodnout, jakékoli omezení výkonu tohoto práva musí být řádně odůvodněno a doprovázeno procesními zárukami, které zajistí osobám dotčeným takovým řízením účinnou možnost napadnout opatření přijatá v případě naléhavosti (viz obdobně ve věci úpadkového řízení výše uvedený rozsudek Eurofood IFSC, bod 66).

96 Není zpochybňováno, že ve věci v původním řízení byla B. Purrucker vyslechnuta Juzgado de Primera Instancia nº 4 de San Lorenzo de El Escorial před tím, než přijal předběžná opatření. Z vysvětlení španělské vlády týkajících se původního řízení poskytnutých v odpovědi na žádost Soudního dvora naproti tomu vyplývá, že:

– neexistuje žádný opravný prostředek proti rozhodnutí o předběžných opatřeních, takže odpůrce se může domáhat změny rozhodnutí, kterým byla uvedená opatření nařízena, až v průběhu řízení ve věci samé, které následuje nebo je zahájeno současně s návrhem na předběžná opatření;

– každý účastník řízení se může obrátit na soud s návrhem na zahájení řízení ve věci samé, tedy jak účastník řízení, který navrhoval předběžná opatření, tak účastník řízení, který tak neučinil;

– v případě předběžných opatření, která předcházejí návrhu na zahájení řízení ve věci samé, přetrvávají účinky těchto opatření pouze tehdy, když je soudní řízení ve věci samé zahájeno do 30 dnů od jejich vydání;

– pokud návrh na předběžná opatření předcházel návrhu na zahájení řízení ve věci samé, je hlavní žaloba předložena místně příslušnému soudu, který může či nemusí být tentýž, jako soud, který nařídil předcházející předběžná opatření;

– otázku příslušnosti je možné předložit jinému soudu případně až při podání odvolání proti rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé v prvním stupni, a

– je obtížné předvídat dobu, která může v průměru uplynout mezi rozhodnutím, kterým byla nařízena předběžná opatření, a rozhodnutím o opravném prostředku vydaným jiným soudem.

97 S ohledem na důležitost předběžných opatření, ať jsou vydána soudem příslušným k rozhodování ve věci samé, či nikoli, která mohou být nařízena ve věcech rodičovské zodpovědnosti, zejména na jejich možné důsledky pro děti nízkého věku (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 11. července 2008, Rinau, C-195/08 PPU, Sb. rozh. s. I-5271, bod 81), konkrétněji pokud jde o dvojčata oddělená jedno od druhého, a s ohledem na skutečnost, že soud, který nařídil opatření, vydal případně osvědčení podle článku 39 nařízení č. 2201/2003, zatímco platnost předběžných opatření uvedených v tomto osvědčení je podmíněna podáním návrhu na zahájení řízení ve věci samé do 30 dnů, je třeba, aby osoba dotčená takovým řízením, i když byla vyslechnuta soudem, který vydal opatření, mohla podat opravný prostředek proti rozhodnutí, kterým byla stanovena tato předběžná opatření, za tím účelem, aby před soudem odlišným od soudu, jenž vydal uvedená opatření, a rozhodujícím v krátké lhůtě zpochybnila zejména příslušnost soudu, který vydal předběžná opatření, k rozhodování ve věci samé nebo, pokud z rozhodnutí nevyplývá, že soud je příslušný k rozhodování ve věci samé nebo se prohlásil příslušným k rozhodování ve věci samé na základě tohoto nařízení, splnění podmínek stanovených v článku 20 uvedeného nařízení a připomenutých v bodě 77 tohoto rozsudku.

98 Tento opravný prostředek musí být možné podat, aniž je tím předjímáno, že osoba, která jej podala, jakkoli souhlasí s příslušností k rozhodování ve věci samé, kterou si popřípadě přiznal soud, který vydal předběžná opatření.

99 Vnitrostátnímu soudu přísluší, aby v zásadě použil své vnitrostátní právo, přičemž musí dbát na zajištění plné účinnosti práva Unie, což jej může vést k tomu, aby v případě potřeby nepoužil vnitrostátní předpis, který tomu brání, nebo aby vyložil vnitrostátní předpis, který byl vypracován pouze s ohledem na ryze vnitrostátní situaci, tak, aby tento předpis použil na dotčenou přeshraniční situaci (viz zejména v tomto smyslu rozsudky ze dne 9. března 1978, Simmenthal, 106/77, Recueil, s. 629, bod 16; ze dne 19. června 1990, Factortame a další C-213/89, Recueil, s. I-2433, bod 19; ze dne 20. září 2001, Courage a Crehan, C-453/99, Recueil, s. I-6297, bod 25; ze dne 17. září 2002, Muñoz a Superior Fruiticola, C-253/00, Recueil, s. I-7289, bod 28, jakož i ze dne 8. listopadu 2005, Leffler, C-443/03, Sb. rozh. s. I-9611, bod 51).

100 S ohledem na všechny tyto úvahy je na položenou otázku třeba odpovědět, že se ustanovení článku 21 a následujících nařízení č. 2201/2003 nepoužijí na předběžná opatření týkající se péče o dítě, na která se vztahuje článek 20 uvedeného nařízení.

K nákladům řízení

101 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

Ustanovení článku 21 a následujících nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 se nepoužijí na předběžná opatření týkající se péče o dítě, na která se vztahuje článek 20 uvedeného nařízení.

Podpisy.